

Václav Benda: „To, že jsem byl ředitelem ÚDV, je jenom epizoda v celém mém úsilí.“¹⁾

Pavel Žáček

V červnu letošního roku uběhlo již pět let od předčasné smrti významného představitele českého křesťanského disentu, politika a v neposlední řadě i vysokého státního úředníka Václava Bendy. Jeho odchod po krátké těžké nemoci byl připomenut na půdě jednoho z jeho posledních politických působišť – Senátu, nikoliv však instituce, donedávna označované jako „Bendův úřad“ – Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu působící v Praze v rámci Policie České republiky. Podívejme se na Bendovu osobnost právě v kontextu činnosti tohoto úřadu, neboť se o jeho existenci a podobu v rovině politické i věcné bral od poloviny devadesátých let minulého století až do konce svých dní.

Václav Benda, narozený v Praze v roce 1946, zahájil po maturitě v roce 1964 studia bohemistiky a filosofie na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1968 byl studenty fakulty zvolen za předsedu Akademické rady studentů. O rok později nastoupil na katedru filosofie přírodovědecké fakulty UK, kterou ovšem opustil po její reorganizaci do nově vzniklého Ústavu marxismu-leninismu.

V roce 1970 získal doktorát z filosofie a začal studovat teoretickou kybernetiku na matematicko-fyzikální fakultě UK, kterou zakončil v létě 1975 promocí v oboru matematiky. Z prvního pracoviště ve Výzkumném ústavu železničním z politických důvodů odešel, v srpnu 1977 byl kvůli podpisu Charty 77 propuštěn z Výzkumného ústavu matematických strojů. Od roku 1977 až do 1979 pracoval jako topič. V dubnu 1978 se stal zakládajícím členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS). Krátce nato zformuloval koncepci Paralelní polis, která se stala programovým východiskem disidentského hnutí.

V době prvního působení jako mluvčí Charty 77 byl Václav Benda v květnu 1979 spolu se všemi členy VONSu zatčen a posléze odsouzen na čtyři roky vězení. Propuštění za cenu emigrace však odmítl. V roce 1984 se opět stal mluvčím Charty 77. V letech 1985 až 1989 vydával samizdatový filosofický časopis Paraf (Paralelní akta filozofie). Rok před pádem komunistického režimu byl u zrodu Hnutí za občanskou svobodu, ojedinělého pokusu československé opozice o společnou politickou platformu.

Václav Benda se po vzniku Občanského fóra angažoval i v jeho vedení a v prosinci 1989 založil Křesťanskodemokratickou stranu (KDS), jednu z prvních polistopadových politických stran. Do ro-

ku 1993 pak působil jako předseda KDS, posléze coby místopředseda. Ještě v roce 1989 byl kooptován do Federálního shromáždění ČSSR, poté jako poslanec potvrzen v prvních svobodných volbách. V letech 1990 až 1992 pracoval jako člen předsednictva, po volbách 1992 také předseda Sněmovny lidu a místopředseda FS ČSFR. Z titulu parlamentního zpravodaje předkládal zákony o soudních a mimosoudních rehabilitacích, byl iniciátorem tzv. lustračního zákona²⁾ a členem komise pro přípravu Ústavy ČR. V komunálních volbách 1994 byl zvolen do pražského zastupitelstva, na podzim 1995 se v rámci integrace Občanské demokratické strany a KDS stal členem Výkonné rady ODS, za níž byl o rok později zvolen senátorem.

Počátkem prosince 1994 po řadě jednání oznámilo vedení ministerstva vnitra ČSR, že k novému roku bude v rámci Úřadu vyšetřování pro ČR zřízen Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (ÚDV), v jehož čele stane místopředseda KDS Václav Benda. Nový úřad vznikl sloučením Úřadu dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti a Střediska pro dokumentaci protiprávnosti komunistického režimu ministerstva spravedlnosti ČR. Ke spojení obou institucí došlo pět minut po dvanácté. Předchůdce ÚDV měl podle ne úplně přesných údajů prezentovaných Bendou do poloviny roku 1994 vyřešit pouhých 209 případů (z toho jen dva skončily návrhem na trestní stíhání).³⁾ „To je bezpochyby slabá činnost vzhledem k tomu, že tam pracovalo 50 lidí a devět vyšetřovatelů.“ Výsledky Střediska pak nový ředitel ÚDV označil za „ještě fatálnější“.

Jak je zřejmé, přišel Benda na úřad s určitým despektem. Brzy si však uvědomil, jak náročná byla činnost ÚDV a v jak složitých podmínkách pracovali jeho zaměstnanci. Všichni partneři ÚDV, včetně českých zpravodajských služeb a kolegů v zahraničí, postupně museli vzít na vědomí jeho zvyšující se prestiž. Vzhledem k relativní stabilitě úseku dokumentace pod vedením náměstka Ing. Mariana Guly věnoval Benda pozornost zejména vybudování odboru vyšetřování, který podřídil novému náměstkovi, bývalému pracovníku Federální bezpečnostní informační služby a náměstkovi generálního prokurátora JUDr. Pavlu Bretovi.

Zprvu šlo o to, vymezit rámec působení ÚDV, což se nadvakrát schválením organizačního řádu ministrem vnitra ČR Janem Rumlem také podařilo. Kromě odborů dokumentace a vyšetřování se ÚDV ještě skládal ze skupiny skupiny statistiky a

1) Článek jsem zpracoval na základě kapitoly „Bendův úřad“ ze své knihy *Boje o minulost*. Brno 2000 a referátu *Václav Benda – ředitel ÚDV ZK předneseného 22. 5. 2002 na konferenci „Křesťanskodemokratický a konzervativní proud českého disentu a jeho odraz v 90. letech – odkaz Václava Bendy“* v PSP PČR.

2) Zákon č. 451/1991 Sb. stanovil „některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích“.

3) Ke konci roku 1994 ÚDV činnosti StB vykazoval vyřešení 1055 podnětů od fyzických i právnických osob a 44 vznesených obvinění.

analýz a vnitřního oddělení; počátkem léta 1995 byla také zřízena tři pracoviště úřadu – Bartolomějská (vyšetřování) a Štřelničná (dokumentace) v Praze a poslední v Brně.

V červnu 1995 Benda v médiích otevřeně vyjádřil odlišnost institucionálního překonávání totalitní minulosti: „Úřad dokumentace a vyšetřování je ale dosti specifický tým, že neustále pracuje pod politickým tlakem. Nemá-li jeho šéf dostatečnou politickou podporu, těžko mu může odolávat.“ Stejně jako před svými podřízenými i před veřejností se ředitel ÚDV označil za nepřítel „správneho byrokrata“, neboť raději než úřadování celý den v kanceláři preferoval jednání s ministry a dalšími politickými činiteli. Přestože se snažil striktně oddělovat výkon své funkce od politiky, je pochopitelné, že jeho mimoúřední působení vytvářelo pozitivní prostor, v němž se mohli pracovníci ÚDV pohybovat lépe než kdykoliv předtím.

Aby úřad obstál před veřejností – musel mít dle Bendy – „viditelné“ výsledky zejména v oblasti vyšetřování. Prohlásil doslova: „Pokud během nejbližších dvou let takové výsledky nevykážeme, přestanou nás platit.“ Časový horizont ukončení vyšetřování odhadoval právě tak na dva až tři roky. „Potom to už nebude mít valný smysl, neboť jak viníci, tak i svědci pomalu vymírají.“ Současný poněkud stagnující stav vyšetřování zločinů komunismu v České republice stále ještě potvrzuje, že šlo o nižší hranici odhadu možnosti trestněprávně postihovat zločiny z let 1948 až 1989. Ředitel ÚDV však tehdy zdůraznil závažnější hledisko: „Podstata naší práce směřuje do budoucna – musíme dát jasný signál, že žádný zločin nezůstane nepotrestán.“

Zároveň prezentoval vizi o činnosti úseku dokumentace, jehož úkolem nebylo suplovat práci historické obce, ale pomoci vědcům shromáždit „zásadní materiály a tím se dobrat pravdy o našich dějinách“. Zde již nešlo o práci na pouhé dva roky. „Tento horizont a tedy horizont fungování naší instituce, vidím proto asi tak v čase deseti až patnácti let. Během tohoto období se nám snad podaří zdokumentovat alespoň podstatnou část toho strašného, co komunismus znamenal.“

Pozornost vyšetřovatelů se soustředila na významné případy, jakými byla vlastizrada z roku 1968, akce Asanace, střelba na hranicích či při útěcích z Tábora nucených prací; pokračovaly práce i na vyšetřování mučení na krajském velitelství v Uherském Hradišti (A. Grebeníček a spol.) apod. Veřejnost a média pozitivně reagovala na fakt, že v polovině roku 1995 byli obvinění bývalí představitelé stranické nomenklatury M. Jakeš, K. Hoffman, Z. Soják, J. Piller a J. Lenárt (v říjnu k nim přibyl i tehdejší předseda Levého bloku

Z. Mlynář), stejně jako někdejší špičky Státní bezpečnosti J. Bokr, J. Houska, J. Klíma, A. Kožuch a Z. Žlábek. Situace se díky postoji státního zastupitelství zvrhla v mediální souboj vyšetřovatelů ÚDV s dozorcujícími orgány. Velice brzy se ukázalo, jak živé byly události předchozích let a jak jednoznačně jsou až dosud vykládány. Toto potvrdila i veřejná diskuse o odbojové skupině bratří Mašínů.

V listopadu 1995 již v médiích Benda komentoval činnost předchůdců ÚDV mnohem citlivěji: „Až do přijetí zákona o protiprávnosti komunistického režimu⁴⁾ v druhé polovině roku 1993 nebylo možné tyto zločiny stíhat z důvodů promlčitelnosti. Zákon přitom v žádném případě neznamená prolomení retroaktivity, tj. stíhání podle pozdějších zákonů. Jde o zločiny, které byly trestné z hlediska z tehdejších zákonů, a i tehdy existoval institut stavení promlčecí lhůty, tj. překážky, pro kterou nemohlo dojít k trestnímu stíhání.“ V této souvislosti zdůraznil i tehdejší ojedinelé postavení svého úřadu v mezinárodním měřítku: „ÚDV představuje ojedinelý vládní vyšetřovací orgán tohoto druhu v celém postkomunistickém bloku, s plnými pravomocemi policie, s tím, že ve své činnosti je omezen na období 1948 – 1989 a na zločiny charakterizované jako spáchané pod politickým tlakem.⁵⁾ Proti běžným útvarům vyšetřování máme při uvedených omezeních také povinnost dokumentovat zločiny, které nejsou např. z důvodů nedostatku důkazů stíhatelné...“

Proces vyrovnávání se s komunistickou minulostí v České republice poloviny devadesátých let označil sice za „váhavý, ale svým způsobem cílevědomý... chceme dosáhnout postupného vyrovnání se s minulostí.“ (Z dnešního pohledu česká společnost a její politická reprezentace sice mnohdy jako první z bývalého východního bloku dosáhla přijetí řada legislativních úprav, jejich realizace však jakoby – při srovnání některých parametrů např. s Polskem či Slovenskem – zůstala na půli cesty.)

Před volbami v červnu 1996 Benda spojil poprvé osud úřadu se svým politickým osudem: „Uvědomuji si, že pokud nebudu stát v čele ÚDV, nebudu mu poskytovat onu politickou podporu a několik týdnů po mém odchodu by byl úřad rozprášen. To by hrozilo také v případě, že by volby vyhráli socialisté nebo komunisté. To se však nestane.“ Vzhledem k citlivosti problematiky, kterou se úřad zabýval, bylo zřejmé, že i „vzrůstající úspěchy“ ÚDV vyvolávaly v části veřejnosti i politického spektra výraznou animozitu. „S úspěchy roste na jedné straně podpora,“ prohlásil v jednom z rozhovorů, „na straně druhé hluboký odpor k práci úřadu.“

Počátkem října 1996 ředitel ÚDV Benda svým podřízeným na interní poradě zdůraznil: „To, že

Václav Benda

Foto:

archív Kamily Bendovej

4) Zákon č. 198/1993 Sb. o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu.

5) V polovině května 1997 Benda postavení ÚDV dále precizoval: „Jsme jediným řádným policejním orgánem tohoto typu ve státech bývalého východního bloku. Ani Gauckův úřad v Německu, který má tři a půl tisíce zaměstnanců, není orgánem takto zaměřeným. Zprvu byla naše koncepce ze zahraničí zpochybnována, ale situace se radikálně změnila. Ze Západu na nás pohlížejí pochvalně a na Východě se pokoušejí zřídit obdobné instituce.“ Dnes můžeme konstatovat, že země bývalého sovětského bloku se vypravily spíše německou či polskou cestou.

úřad existuje, je vyjádřením politické vůle vyrovnat se s minulostí. My pracujeme na principu, že stát podporuje naši činnost. Naše hodnota je, že nejsme partyzáni. Jsme řádný státní orgán a musíme být loajální k principům právního státu.“

O dva měsíce později v bilančním rozhovoru ke dvou letům činnosti úřadu v nové podobě prohlásil: „ÚDV je úspěšnější víc, než jsem sám doufal. Došlo k prudkému zvýšení důvěry veřejnosti.“ Zároveň však uvedl: „Existují samozřejmě silné politické tlaky pro i proti našemu úřadu, které jdou napříč většinou stran...“ Prezentoval dále, že vyšetřovatelé ÚDV trestně stíhají zhruba 110 osob; asi u 30 obdrželo státní zastupitelství návrh na vypracování obžaloby. V dalších 7 nebo 8 případech byla již žaloba doručena soudům. Přesto nechtěl veřejnosti zastírat fakt, že překonávání totalitní minulosti není příliš spravedlivý proces: „Velká většina zločinů zůstane nepotrestána, to je tvrdá realita. Neděláme si iluze, že bychom mohli potrestat všechno zlo, které bylo za 42 let komunistického režimu spácháno. Naše práce slouží především budoucnosti, budování právního státu. Chceme obnovit vědomí, že každý zločin, byť by požíval sebevětšího mocenského krytí, může být jednou potrestán. Chceme, aby každý, kdo se takového činu dopustí, šel do smrti ve strachu, že se ze svého jednání jednou bude muset zodpovídat.“

V květnu 1997 Benda pro média kvantifikoval, že ÚDV se skládá z devadesátičlenného týmu, z něhož sedmnáct tabulek bylo vyhrazeno vyšetřovatelům. „Dalšími členy týmu jsou dokumentaristé, na nichž leží ohromná část naší agendy, dále zaměstnanci podpůrného oddělení a administrativy.“ Cílem právě skončené reorganizace bylo přenesení části činnosti z úseku vyšetřování na oblast dokumentace. „Postupem doby se tato váha bude přenášet stále více na dokumentační odbory, na následné publikování a analýzy.“

Ředitel se vrátil k faktu, že potřebné pravomoci ÚDV byly získány až k 1. lednu 1995. Zopakoval informaci o stíhání více než 100 osob („Byla to ovšem také otázka vůle. My jsme tu vůli měli a výsledky se dostavily.“) a z dnešního pohledu přesměřil optimisticky dodal: „... počítáme s možností stíhat ještě několik stovek dalších osob“ s tím, že tento počet se měl do dvou až tří let redukovat „zhruba na desetinu“. Kompletnější zdokumentování zločinů komunismu si dle jeho odhadu mělo naopak vyžádat již prezentovaných dalších deset až patnáct let.

V letních měsících 1997 se trestní postih pachatelů zkomplikoval. K osmému výročí 17. listopadu 1989 Benda nastavil zrcadlo české justici: „Od začátku našeho působení svádíme složitý zápas a narážíme na mnoho překážek. Zhruba v posledních dvou měsících došlo k poměrně dramatickému vývoji, kdy na rozdíl od předchozích pochopitelných či vysvětlitelných překážek formál-

ního rázu začaly fungovat vyložené ideologické mechanismy. Může to mít souvislost i s tím, že jsme začali stíhat některé soudce – například z babického případu...“ Na jednu stranu zdůraznil, že nejde o „univerzální jev“, ale o záležitost týkající se určité části soudců, kteří „začínali věci vysvětlovat vyložené ideologicky“. Na stranu druhou uvedl, že jde „o vážnou ofenzivu, směřující k totalnímu zamezení stíhání komunistických zločinů minulé éry“.

V další části rozhovoru objasňoval, proč bylo obtížné kvalifikovat „podstatnou část zločinů“ spáchaných během komunistické éry podle zákonů o trestných činech proti lidskosti. Po opětované interpretaci zákona č. 198/1993 Sb., který mj. konstatoval jako objektivní překážku běhu promlčecích lhůt až do 29. prosince 1989 samotnou existenci komunistického režimu, prohlásil: „Nemáme zájem dostat se do jakéhosi absolutního, řečneme norimberského trestání, diktovaného mocí vítěze. My udržujeme právní kontinuitu, postupujeme přísně podle práva, které v ČR platí a které nenavozuje žádné zpětné působení...“

V souvislosti s novelou zákona č. 238/1992 Sb. o střetu zájmu Benda svým podřízeným prohlásil, že „jednoznačnou prioritou je práce a činnost našeho úřadu“, kterou dokonce označil za „důležitější“ než práci senátora. Téměř až do konce však nechal otevřený „problém“, zda by pro ÚDV byl „prospěšnější... jako senátor nebo jako ředitel“.

Nový ministr vnitra za KDÚ-ČSL Cyril Svoboda však situaci, která stala aktuální 1. ledna 1998 nabytím platnosti novely zákona, vyřešil jinak, než jak si Benda představoval: namísto dočasného uvolnění „z práv a povinností“ ředitele úřadu ho odvolal. Výkonem funkce ředitele ÚDV byl zprvu pověřen a posléze potvrzen dosavadní první náměstek M. Gula. Přestože se senátor Benda několikrát kriticky vyjádřil k některým personálním i organizačním záležitostem, je možné konstatovat, že „Bendův úřad“ fungoval po stránce koncepční, metodické i výkonné v intencích předchozích kompetencí až do poloviny listopadu 1998, kdy ředitel Gula v průběhu druhé kontroly odstoupil z funkce a odešel od policie.

Pro úřad to nebylo jednoduché období. Po červnových volbách byla sestavena jednobarevná vláda České strany sociálně demokratické (ČS-SD), jejíž představitelé – např. ministři J. Bašta a V. Grulich – dávali již v letních měsících 1998 najevo, že jedním z prvních policejních úřadů, na který upřou svoji pozornost, bude právě ÚDV. Ministr vnitra Grulich sice prohlásil: „Mně tento úřad ve své činnosti nepřekáží. Pokud vykonává užitečnou činnost, nechť ji vykonává dál.“ Krátce nato 11. září 1998 poslal na ÚDV svoji inspekci, která ovšem nezjistila nic tak závažného, na základě čeho by bylo možné provést alespoň minimální personální změny v jeho vedení.⁶⁾

Do toho 24. října 1998 vypukla tzv. Zilkova aféra, vycházející z určitého zpochybnění bývalého vídeňského starosty na základě informací z archivovaného svazku čs. komunistické rozvědky,⁷⁾ spojovaná jak s Václavem Bendou, tak i s jeho bývalým pracovištěm. Senátor se veřejně ohradil proti tomu, že by šlo o cokoliv protizákonného. „Bylo to [na ÚDV] jaksi nad rámec našich povinností, ale byli jsme prezidentem republiky, respektive jeho kanceláři a řadou dalších orgánů tohoto státu konzultováni ve věcech státních zaměstnání, udělování vysokých funkcí. Obvykle jsme na tyto dotazy neoficiálně poskytovali odpovědi...“ Benda dále upozornil, že nebyl v pozici „obyčejného sokromníka“, ale senátora a člena senátního výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost. „Žádné informace jsem nezveřejnil, pouze jsem na naléhavý dotaz Kanceláře prezidenta republiky vydal svoje stanovisko... Já jsem prostě na dotaz nejvyššího představitele tohoto státu sdělil svůj názor jako expert. Tentokrát mé informace nepocházely z ÚDV...“

Benda podle vlastního prohlášení o úřadu jednal z řadou představitelů sociální demokracie, včetně předsedy vlády Miloše Zemana, a „pevně doufal, že ČSSD nebude v těchto tendencích pokračovat... ÚDV byl nicméně dál omezován, tiše bylo bylo vyslovováno, že minulost už nikoho nezajímá, že ÚDV už nemá smysl, a pokud bude vůbec existovat, změní se v jakýsi výzkumný ústav“. Tento trend ostatně potvrzovala druhá kontrola zahájená 9. listopadu 1998 tentokrát ministerskou supervizí, která celý úřad v podstatě obrátila naruby.

V polovině prosince 1998 situace eskalovala natolik, že se situací na ÚDV začali zabývat poslanci. Benda v této souvislosti opakovaně v médiích vyvracel mýty rozšiřované kontrolory i ministrem Grulichem. „Třetí mýtus zní, že na ÚDV panuje nepořádek a kontrola tam přinesla pořádek. Opak je pravdou. Kontrolní skupina na ÚDV konala nezákonně...“ Zcela správně připomenul: „Na ÚDV se samozřejmě vyskytují různé formální nedostatky, jako na každém úřadu, ovšem obvinění jsou buď nesmyslně nafouknutá, nebo přímo lživá. Například tak často skloňovaný pojem „černá kopie“, který má vyvolat dojem bůhvíjakého nezákonného nakládání s tajnými svazky, je matením veřejnosti. ÚDV pouze v souladu se zákonem a po dohodě nebo na přímý pokyn správců archivů množil relevantní části svazků a řádně je zakládal do svých spisů.“ Posléze ministru Grulichovi vyčítal, že v průběhu kontroly „veřejně předjímal její výsledky takovým způsobem, který nejen odporoval vnitřním předpisům MV a zásadám slušnosti, ale silně poškodil reputaci ÚDV, což se promítá na ochotě ostatních složek MV plnit byť jen své zákonné povinnosti vůči ÚDV“. Množství písemností – tzv. vzorků – odvezených supervizí z ÚDV k po-

souzení, odhadoval na 36 000 listů o váze cca 160 kilogramů.

V jedné ze svých reakcí na Grulichovy kontroly Benda, který v jednom rozhovoru označil své působení v čele úřadu za „epizodu“ v celém svém protikomunistickém snažení, shrnul dosavadní činnost ÚDV: „Za dobu [své existence] vyslechl asi 10 tisíc osob, zahájil trestní stíhání proti přibližně 140 osobám, předal státnímu zastupitelství návrh na obžalobu asi 50, před soud se dostalo 29 a odsouzeno bylo zatím 6 osob.“⁸⁾ Šetřil například řadu případů vražd na hranicích, smrt Jana Masaryka, případ Babice a obdobné akce při násilné kolektivizaci, vlastizradu z roku 1968, mučení v padesátých i osmdesátých letech...“ Za připomenutí stojí ještě oficiální výstup pracovního týmu prověřujícího údajnou účast čs. zdravotnického personálu na válečných zločinech v Koreji a Vietnamu, který na počátku roku 1998 senátor Benda osobně předával představitelům amerického ministerstva obrany.

Koncem ledna 1999 senátor Benda reagoval na sliby ministra Grulicha, deklarované v souvislosti s instalováním nového ředitele Mgr. Ireneje Kratochvíla, který přišel z Národního bezpečnostního úřadu. „Pozorně vývoj situace sleduji a s lítostí musí konstatovat, že se naplňují mé nejčernější obavy. Na ÚDV se nezlepšuje nic, řada těch nejschopnějších pracovníků odešla či odchází, práce je blokována a všeobecně panuje normalizační atmosféra.“ Pokládal navíc za svou povinnost omluvit se členům Konfederace politických vězňů i ostatním obětem komunistické režimy a jejich příbuzným, že nebude naplněn jeho slib o potrestání či alespoň pojmenování komunistických zločinů. „Nevzdávám se, ale naplnění tohoto slibu se zřejmě vzdaluje, neboť několikaletá práce na dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu je blokována a její výsledky mařeny. ÚDV se v současném personálním obsazení a se současným politickým zadáním stává pouhou zástěrkou, Potěmkinovou vesnicí, která má zakrýt fakt, že současně vedení ministerstva vnitra nemá zájem na vyšetření komunistických zločinů.“

Na tato slova poměrně nepřiměřeně reagoval nový ředitel úřadu, který se posléze snažil senátora ODS získat na svou stranu alespoň udělením členství v poradním orgánu, což se i přes jeho formální jmenování pochopitelně nepodařilo.

Benda se i nadále kriticky vyjadřoval na adresu všech, kteří se snažili omezovat či bránit ÚDV v jeho činnosti (v této souvislosti stojí za to vzpomenout, že jsem byl osobně přítomen, když vyjádřil hluboké zklamání nad osobou, kterou počátkem roku 1995 přivedl přebudovat vyšetřovací úsek), snažil se vést řadu dalších politických jednání s cílem pozitivně ovlivnit budoucnost ÚDV. Není ovšem cílem tohoto textu, nakolik se mu to podařilo. Václav Benda zesnul 2. června 1999.

7) Srov. KOHOUT, Lubor – ŘEZNÍČEK, Martin – KŘIŽANOVÁ, Rebeka: *Helmut Zilk s StB spolupracoval*. In: Týden, č. 44, 1999, s. 17 – 20.

8) Počátkem prosince 1998 česká média jako odsouzené uvedla: Ladislava Máchu, Jaroslava Daniela, Josefa Kafku, Václava Smejkalu, Bohumíra Vlačihu a Františka K.